

Cinsel istismar olgularında suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğu açısından değerlendirilmesi: İki olgu sunumu

Emre Nuri İğde¹, Emirhan Demiray², Başak Kurtboğan², Ali Rıza Tümer², Şükran Gülin Evinç³,
Aysun Balseven Odabaşı², Dilşad Foto Özdemir³

¹ Adli Tıp Kurumu, Ankara Grup Başkanlığı, Ankara

² Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Ankara

³ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Öz

Cinsel istismar olgularında suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğu açısından değerlendirilmesi: İki olgu sunumu

Ceza sorumluluğunun değerlendirilmesinde 12-15 yaş arası olgular özel öneme sahiptir. Bu yaş grubunda yer alan suça sürüklenen çocukların adalet sistemi içerisinde haklarında karar verilebilmesi için ceza sorumluluğuna ilişkin çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanları, çocuk psikologları ve adli tıp uzmanları tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, mağdur ve failin 12-15 yaş arasında olduğu ve cinsel istismar iddiası bulunan iki olgu üzerinden ceza sorumluluğunun belirlenmesinde bilişsel kapasitenin, gelişimsel durumun ve psikososyal faktörlerin bütüncül değerlendirilmesinin önemini vurgulanması amaçlanmıştır. İlk olguda aile yapısına ilişkin koşullar ve özel öğrenme güçlüğü nedeniyle kişinin yaşına uygun davranışların sonucunu öngörme ve sorun çözme becerilerini geliştirememiş olduğu belirlendi. İkinci olguda ise ilk muayenesinde bilişsel kapasitesi normal olarak değerlendirilmesine karşın, tarafımızca yapılan muayene sonucunda kişide dikkat eksikliğinin olduğu saptandı. Her iki olgu hakkında da işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği kanaatine varıldı. Bu bulgular çocuklarda ceza sorumluluğunun bütüncül değerlendirilmesinin ve cinsel istismarla akranlar arasında gerçekleşen, tehdit ve zorlama içermeyen cinsel eylem arasındaki ayrımın yapılmasının önemini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: adli tıp, adli psikiyatri, adli psikoloji, ceza sorumluluğu, cinsel istismar, ergenlik

Abstract

Evaluation of juvenile delinquency in cases of sexual abuse in terms of criminal liability: Two case reports

The assessment of criminal responsibility in children aged 12–15 years requires particular importance. Children in this age group who in conflict with the law, necessitate assessments by specialists in child and adolescent psychiatry, child psychologists, and forensic medicine specialists to assist judicial authorities in determining their criminal liability. This study aims to emphasize the importance of evaluating cognitive capacity, developmental status, and psychosocial factors in determining criminal responsibility, through two cases involving alleged sexual abuse in which both the victim and the perpetrator were between 12 and 15 years of age. In the first case, adverse family conditions and a specific learning disorder were found to limit the child's ability to anticipate consequences and solve problems appropriately. In the second case, although cognitive capacity had previously been assessed as normal, further evaluation revealed attention deficits. In both cases, it was concluded that the children lacked the capacity to fully comprehend the legal meaning and consequences of their actions and to adequately direct their behavior. These findings underscore the need for a holistic assessment and for distinguishing peer-related sexual behaviors from sexual abuse in the absence of coercion or force.

Keywords: forensic medicine, forensic psychiatry, forensic psychology, criminal liability, sexual abuse, adolescence

Nasıl Atıf Yapmalı: İğde EN, Demiray E, Kurtboğan B, Tümer AR, Evinç ŞG, Balseven Odabaşı A, Foto Özdemir D. Cinsel istismar olgularında suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğu açısından değerlendirilmesi: İki olgu sunumu. Bull Leg Med. 2026;31(1):98-104. <https://doi.org/10.17986/blm.1798>

Sorumlu Yazar: Emre Nuri İğde, Adli Tıp Kurumu, Ankara Grup Başkanlığı, Ankara

Email: emrenuri.igde@gmail.com **ORCID ID:** 0000-0002-0734-0978

GİRİŞ

Adalet sistemi içerisinde verilen cezanın temel amaçları suçun önlenmesi ve failin sosyal hayata yeniden kazandırılmasıdır (1). Faili veya mağduru çocuk olan suçlarda, erişkinlerden farklı olarak gerçekleştirilen işlemler ve mevzuattaki düzenlemeler çocuğun üstün yararının gözetilmesi üzerinedir. 2005 yılında çıkartılan Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile çocuk suçluluğu kavramında değişikliğe gidilerek suça sürüklenen çocuk kavramı tanımlanmıştır (2). Ceza hukukunda, suçun manevi unsurunun belirlenmesinde kişilerin ceza sorumluluğunun tespiti önem taşımaktadır (3). Çocuklarda ceza sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) madde 31’de yer almaktadır. Bu kanun maddesi kapsamında 12 yaş altındaki çocukların yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluğu olmadığı kabul edilmiştir. 15 yaşını doldurmuş olan çocukların ise ceza sorumluluğunun olduğu ancak ceza indiriminin yapılacağı düzenlenmiştir. 12-15 yaş arasında yer alan çocukların ise “işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneği” kavramı üzerinden ceza sorumluluğu belirtilmiştir (4). Bu nedenle 12-15 yaş arasındaki çocuklarda hakkında “işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama düzeyleri” ile “bu fiil özelinde davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin gelişip gelişmediği” yönünde düzenlenecek adli psikiyatri/psikoloji raporları, yargı kararına önemli derecede etki etmektedir. Uygulamada değerlendirmelerin genellikle adli tıp ve çocuk-ergen psikiyatristi ya da psikologları tarafından yapıldığı ancak kesitsel değerlendirmelere, tek seferlik görüşmelere dayalı hazırlanan raporların standardizasyonunda güçlükler olabildiği ve bunların da yargı sisteminin ileriki aşamalarında bozma kararına yol açabildiği görülmektedir (5). Özellikle mağduru ve faili çocuk olan cinsel istismar iddialarında olayın bağlamsal özelliklerinin, akran etkisinin, sosyokültürel çevrenin, gelişimsel özelliklerinin ve çocukların bilişsel kapasitelerinin ayrıntılı biçimde incelenmesi kritik öneme sahiptir (6–9).

Bu çalışmada, iki olgu üzerinden gelişim sürecinde akranlar arasında gerçekleşen cinsel davranışlarla cinsel istismar eylemi arasındaki farkların ortaya konulması ve suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususların tartışılması amaçlanmıştır.

Ülkemizde suça sürüklenen çocuk, hukuki bir kavram olup ceza hukuku sisteminde suç olarak belirlenen bir fiil nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma yürütülen çocukları tanımlamaktadır. Bu çalışmada yer alan her iki olgu, cinsel istismar suçu nedeniyle haklarında kovuşturma yürütülen olgulardan seçilmiştir.

OLGULAR

Olgu 1: Çocuk evinde kaldığı ifade edilen 12 ve 13 yaşlarında iki erkek çocuk arasında karşılıklı cinsel eylemin, çocuk evi görevlileri tarafından öğrenilmesi sonrası adli süreç başlamıştır. Her iki çocuğun anlatımında da olayı başlatan, 13 yaşındaki A.A.’yı bu eyleme ikna eden 12 yaşındaki B.B. olduğu ve A.A.’nın bu eylemin ne olduğunu anlayınca eylemi sonlandırdığı bilgisi elde edilmiştir. Adli makamlarca yaşı büyük olduğu için A.A. suça sürüklenen çocuk olarak, B.B. ise mağdur olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle yerel mahkemeye itiraz aşamasında Hacettepe Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı ile ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalından A.A.’nın ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi istenmiştir.

Adli ve tıbbi evrak incelemesinde; A.A.’nın olaydan 6 gün sonra fizik muayene için adli tıp ve psikiyatrik muayene için ise çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimine yönlendirildiği görülmüştür. O dönemde değerlendirmeyi yapan adli tıp anabilim dalı tarafından “fiili livatanın tıbbi deliline rastlanmamakla beraber bu eyleminin gerçekleşmediği anlamına gelmeyeceği” şeklinde rapor düzenlenmiştir. Yine aynı dönemde olguyu değerlendiren çocuk ve ergen psikiyatristi ise “...işlediği iddia edilen çocuğun cinsel istismarı suçuyla ilgili olarak fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu kanaatine varıldığı”nı belirtmiştir.

Çocuğun olay öncesine ait tıbbi evrakı tarafımızca incelendiğinde; 1 yıl önce çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından “özgül öğrenme güçlüğü” tanısının konulduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde aile öyküsünde de annesinin işlevselliği ileri derecede bozulmuş psikotik rahatsızlığı olduğu ve babasının hafif düzeyde tektüel yetersizliği olduğu görülmüştür. Tarafımızca yapılan ruhsal durum muayenesi ve CAS (Bilişsel Değerlendirme Sistemi) testine göre; “...zekasının kabaca sınırdaki zekâ izlenimi verdiği, değerlendirmedeki bilişsel kapasitesinin önceden tanısı konan özgül öğrenme güçlüğü ile uyumlu görüldüğü, konuşmasının yavaş, tepki latansının uzamış olduğu, kaygısı ve öğrenme güçlüğü nedeniyle uzun ve birkaç cevabı bir arada istenen soruları kavrayamadığı ve sadeleştirerek tek tek sorulduğunda anladığı ve yanıtlayabildiği...” gözlenmiştir. Tıbbi ve psikiyatrik özgeçmiş değerlendirmesi, ruhsal durum muayenesi, bilişsel değerlendirme, aile ve sosyal çevrenin bütüncül değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan tüm bulgular birlikte incelenerek adli rapor düzenlenmiştir. Rapor sonucunda “aile-sosyal yaşantısında kendisine rol model olacak erişkin bir bireyin bulunmadığı, bu sosyal koşullar ve özel öğrenme güçlüğü nedeniyle yaşına uygun birçok beceriyi geliştirememiş olduğu, anlama, duruma uygun strateji geliştirme, davranışların sonucunu öngörme ve sorun çözme becerilerinin yaşitlarına göre zayıf olduğu” ve “...bu tür bir

davranışın genel kapsamda yanlış olduğunu ayırt edebilse de akran bağlamında bu eylemin suç niteliğini ayırt etmesinin olası olmadığı...” hususları birlikte değerlendirildiğinde işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği kanaatine varılmıştır.

Olgu 2:

Okul arkadaşı olan 12 yaşında erkek ve 13 yaşında kız çocuk arasında, cinsel istismar meydana geldiği mağdurun, suça sürüklenen çocuğun evine ziyarete gittiği ve söz konusu eylemin gerçekleştiği ifade edilmiştir. Mağdurun genital bölgesinde kanama olduğunun annesi tarafından görülmesi üzerine hastane başvurusu yapılmış ve adli süreç eş zamanlı başlamıştır. Kovuşturma aşamasında mahkemeye sunulmak üzere savunma makamınca tarafımızdan olaydan 1,5 yıl sonra suça sürüklenen çocuk olarak 12 yaşındaki erkek çocuğun ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi talep edilmiştir.

Adli evrak tetkikinde; söz konusu olaydan 1 gün sonra mağdurun Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)’ne götürüldüğü, ifadesinde “... benim özel bölgeye dokunmak için “bir şey olmaz” diyerek ısrar etti. Sonra cinsel organını benim özel bölgeye soktu, bu esnada benim canım acıdı, kanama da oldu. Bana yönelik tehditleri veya zorlaması olmadı sadece çok ısrar etti” şeklinde açıklama yaptığı görülmüştür.

Tıbbi evrak tetkikinde; mağdurun ÇİM’de adli tıp uzmanı tarafından genel beden ve genital muayenesinin yapıldığı, bu muayenede “...hymende anlatımla uyumlu zamanda geliştiği düşünülen yeni yırtık saptandığının...” tespit edildiği anlaşılmıştır. Olaydan 1 ay sonra suça sürüklenen çocuğun adli tıp şube müdürlüğüne sevk edildiği, “ceza sorumluluğunu etkileyecek mahiyet ve derecede herhangi bir psikiyatrik patoloji ya da zeka geriliği bulguları saptanmadığı, dolayısıyla olay tarihinde işlediği iddia edilen “Çocuğun Cinsel İstismarı, Kişiyi Hürriyetinden Cinsel Amaçlı Yoksun Kılma” fiillerinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiillerle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu” şeklinde tıbbi kanaat bildirildiği görülmüştür.

Tarafımızca çocuk ve aile bireyleriyle ayrı ayrı görüşülmüştür. Görüşme sonucunda; ailenin sosyokültürel düzeyinin orta-iyi olduğu, çocuğun okul ders başarısının orta olduğu, baba ile çocuk ilişkisinin zayıf olduğu, çocuk tarafından abinin rol model alındığı anlaşılmıştır. Çocuk öyküsünde; diğer çocukla uzun süredir yakın arkadaş olduklarını ve “flört ettiklerini” ifade etmiştir. Ruhsal durum muayenesinde; soyut ifadelerle verdiği cevaplar, yazma becerisinde eksikler ve okumayı geç öğrenme öyküsü nedeniyle Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalına konsülte edilmiştir. Uygulanan Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (WÖÇZ; Wechsler Intelligence Scale for Children-

Revised-WISC-R) sonucunda “zihinsel kapasitesinin “Donuk Normal” (Tüm Zeka Bölümü. 80-90) olduğu, atlanmış bir dikkat eksikliği kliniğinin olabileceği” tanımlanmıştır. Sonuç olarak “...çocuğun bilişsel olarak normal sınırlarda zihinsel gelişimi olmasına karşın yine bazı zihinsel süreçlerle ilgili güçlüğü olduğu görülmüş ve olası dikkat eksikliği profili, sözel ifade yetersizliği, erken ergenlik dönemi özellikleri nedeniyle kolay yönlendirilmesine, karşı cinsle flört ilişkisini merak etmesine neden olmuş olabileceği, bu tür bir davranışın yanlış olduğunu ayırt edebileceği ancak akranı olması nedeniyle bu davranışın suç olduğunu ayırt etmesinin olası olmadığı, her ikisinin de çocuk ve akran olması nedeniyle cinsel içerikli davranışlarının yaşlarına uygun olmadığı o sırada da farkında oldukları ve bundan rahatsızlık duydukları ancak olay anında bunun bir yasal sürece neden olabileceğiyle ilgili fikirlerinin olmadığı ...” kanaati oluşmuş, işlemiş olduğu iddia edilen “Çocuğun Cinsel İstismarı, Kişiyi Hürriyetinden Cinsel Amaçlı Yoksun Kılma” suçlarına ilişkin tarafımızca “fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamadığı ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olduğu” kararı verilmiştir.

TARTIŞMA

Ülkemizde her yıl çok sayıda çocuk, bir suçun mağduru veya faili olmaktadır. Resmi veriler incelendiğinde 12-14 yaş grubu arasında suça sürüklenen çocuk sayısının 2024 yılı içerisinde 51.125 olduğu ve isnat edilen suçlar içerisinde cinsel suçlar nedeniyle güvenlik birimine getirilen çocuk sayısının 6.953 kişi olduğu görülmüştür. Son 10 yıl içerisinde cinsel suçlar ilişkili çocuk sayısının yaklaşık 2 katına çıktığı görülmüştür (10). Bu durum, çocukların ceza sorumluluğuna ilişkin değerlendirmelerin adalet sisteminin sadece niteliksel değil niceliksel olarak da önemli bir kısmını oluşturduğunu göstermektedir.

Ülkemizde çocukların ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi genellikle adli tıp ve çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimleri tarafından yapılmaktadır. Yüksek yargı, Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği’nin 20/4 maddesine göre mahkeme gerekli gördüğü hallerde sosyal çalışmacı ya da psikologlar tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporlarına ek olarak adli tıp uzmanı, çocuk ve ergen psikiyatrisi uzmanı ya da zorunlu hallerde uzman hekimden görüş alabileceğini belirtmiştir (11,12). Ulusal sahada suça sürüklenen çocuk konusu güncel bir tartışma alanı oluşturmakta ve akademik alanda çok sayıda araştırmaya konu olmaktadır (13,14). Akranlar arası gerçekleşen cinsel suçlar konusunda da sağlık ve hukuk alanında güncel araştırmalar yapılmaktadır (15–19). Ulusal literatürdeki bu çalışmalar konunun ülkemizde artan önemine işaret etmektedir.

Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesinde Güncel Sorunlar

Çocukluk döneminde ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi sadece ülkemizde değil uluslararası alanda da oldukça tartışmalı bir konudur (20–22). Bu konuda birçok güncel sorun bulunmaktadır. İlk temel sorun adli psikiyatri değerlendirmelerindeki çeşitli yanlışlıklar ve standardizasyon eksikliğidir (23,24). Hekimler ve kurumlar arasında ceza sorumluluğu değerlendirilmesindeki farklılıklar, adli psikiyatrik değerlendirme ve raporlama konusundaki standardizasyon eksikliği ülkemizde yapılan çalışmalarda ifade edilmiştir (5,15). Bertizlioğlu ve Çelik çalışmalarında, hekim raporlarının “suç tarihi ile ilgili değerlendirme yapılmayıp, güncel durumu üzerinden değerlendirmenin yapılması”, “sonuç kısmında gerekçelendirmenin yapılmaması”, “zekanın objektif yöntemlerle test edilmemesi (zihinsel yetersizlik öyküsü varlığında) veya yapıp yapılmadığının belirtilmemesi” ve “suç adının ve suç tarihinin belirtilmemesi” gibi gerekçelerle bozma kararı verilmesine neden olduğunu belirtmişlerdir (5). Adli tıp raporları diğer sağlık raporlarından farklı olarak, sadece tıp bilimine ait teknik bilgi içermeyip hukuki değerlendirmeye elverişli olacak şekilde düzenlenen, özel bilgi ve deneyim gerektiren raporlardır. Bu alanda deneyim sahibi olmayan kişilerce düzenlenen raporlar, üst mahkemelerce verilen bozma kararları nedeniyle yargılama sürecinde aksaklıklara neden olmaktadır (5,25).

Çalışmamızdaki birinci olgunun çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, ikinci olgunun ise adli tıp uzmanı tarafından ilk değerlendirmesinin yapıldığı görülmüştür. Her iki olgunun kesitsel olarak tek bir muayene ile değerlendirildiği ve yalnızca zekâ durumuna göre raporlamanın yapıldığı görülmüştür. Standardize olmayan ve kısa süreli psikiyatrik değerlendirmenin rapor sonuçlarına olumsuz etkisi olduğu düşünülmüştür.

İkinci önemli sorun ise retrospektif değerlendirme talebi ve yetersiz ilk adli tıbbi değerlendirmelerdir. Adli makamlar olayın gerçekleştiği zamana yakın dönemde veya olaydan yıllar sonra geçmişe dönük ceza sorumluluğu değerlendirmesi isteyebilmektedir (15). Retrospektif inceleme, genel olarak adli psikiyatri rapor taleplerinde ortaya çıkan zorlayıcı bir durum olmakla birlikte kişinin olay tarihindeki klinik ve bilişsel durumunun tespiti için çeşitli değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır (6,15). Çalışmamızda yer alan birinci olgu olaydan 3 yıl sonra, ikinci olgu ise 1,5 yıl sonra tarafımızca muayene edilmiştir. Mahkeme aşamasında yıllar sonra değerlendirme istenilmesi, suça sürüklenen çocuklarda savcılık aşamasındaki ilk klinik değerlendirmenin önemini göstermektedir.

Çocuklarda Ceza Sorumluluğunun Adli Tıbbi Değerlendirilmesi

Suçta sürüklenen çocuklarla klinik görüşme sonucunda; fiziksel gelişim, bilişsel durum, psikolojik ve duygusal gelişim değerlendirilir (26). Eş zamanlı olarak işlediği iddia olunan eyleme ilişkin ayırt etme gücü (doğru-yanlış veya iyi-kötü kavramları) belirlenir. Bu aşamada çocuğun herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığının veya ruhsal durumunu etkileyen bedensel hastalığının olup olmadığı değerlendirilir (26,27). Zekâ düzeyi üzerinden tek başına ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi adli tıbbi ve psikolojik açıdan yetersiz kabul edilmektedir (6-9). İyi-kötüyü ayırt edebilme yeteneği sadece bilişsel gelişimle değil sosyalleşme ve kişilik gelişim süreçleriyle de yakından ilgilidir. Bu nedenle bilişsel ve psikososyal gelişim evresi değerlendirilir. Çevresel koşullar nedeniyle çocukların toplumsal normları benimsememiş olabilecekleri ve çevrenin normlarına göre tutum geliştirebilecekleri, bilişsel gelişimlerinin henüz tamamlanmadığı, içinde buldukları çevrenin normlarını sorgulama ve -kimi zaman davranışını kendisinin ya da bu çevrenin çıkarlarına aykırı yönde- yönlendirme becerilerinin de henüz yeterince gelişmediği bilinmektedir (27). Bu nedenle çocukları çevresiyle bütüncül olarak ele alıp ceza sorumluluğunu belirlemek tıbben daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Suça sürüklenen çocuklarda, iddia olunan eylemin türü, işleniş şekli (tek başına veya birkaç kişi), olay öncesi-sırası-sonrasındaki tutum ve davranışları da değerlendirilmesi gereken diğer unsurlardır (27). Çocukluk dönemi ceza sorumluluğunda, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlamak (ayırt etme gücü) tek başına yeterli olmadığından, davranışlarını yönlendirme yeteneği de ayrıca değerlendirilmelidir. Ergenlik döneminin en önemli özellikleri olan dürtüsellik, risk alma davranışı veya akranlarınca kabul görme isteği de ayırt etme gücünü ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli ölçüde etkilemektedir ve çocuk işlediği suçun farkında olsa bile suç işleme davranışını engelleyememektedir (26).

Cinsel İstismar ve Cinsel Eylem Ayrımı

Adolesan dönemi; fiziksel, bilişsel ve ruhsal gelişim basamaklarını içeren çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Süreç içerisinde soyut düşünme becerisi kazanılmakta akran etkileşimi ve cinsel merak artmaktadır (28). Bu dönemde meydana gelen bedensel değişimlerle birlikte hormonal ve çevresel faktörler (sosyal yapı, aile ilişkileri, medya vb.) cinsellik gelişimini etkilemektedir (28,29). Artan cinsel merak akranlar arasında cinsel davranışların gelişmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan ise bu dönem, riskli cinsel davranışlar ve cinsel istismar için risk taşımaktadır (28).

Cinsel istismar olgularının yaklaşık %33-50'sinde failin adolesan olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, erişkin dönem cinsel

suçluların ilk cinsel suçlarını çoğunlukla orta ergenlik döneminde işlediği görülmüştür (30). İsnat edilen suç nedeniyle değerlendirilen olgularda bu nedenle “normal cinsel davranış” ile “cinsel istismar suçu davranışının” ayrımı önemlidir. Normal olmayan davranış paternine sahip olguların tespiti ve devamında uygulanacak tedaviler bu kişilerin gelecek dönemde aynı suçu işlemesini önleyecektir (30). Cinsel haz amaçlı eylem ve iki çocuk arasında normal sınırlarda gerçekleşen cinsel etkinlik (gelişim sürecinde cinsel oyunlar da dahil) ayrımı her zaman kolay olmamaktadır. Çocuklar arasında yaş farkı (4 yaş ve üstü), çocukların herhangi birinde ruhsal hastalık veya zekâ geriliğinin olması ve aldatma-zorlama yoluyla eylemin gerçekleşmesi eylemin cinsel istismar olduğu konusunda yol gösterici kriterlerdendir (27). Çalışmamızdaki ilk olguda özgül öğrenme güçlüğü olduğu, ikinci olgunun ise donuk normal zekâ sınırında bulunduğu belirlenmiştir. Aile ve çevreyle olan ilişkileri değerlendirildiğinde; ilk olguda kendisine rol model olacak yetişkin bir bireyin bulunmadığı ve ikinci olguda ise yetişkin bir bireyin bulunmasına karşın psikososyal gelişim için yetişkinlerle etkileşimin yetersiz olduğu görülmüştür. Mağdurların 12-15 yaş arasında ve suça sürüklenen çocuklarla aralarında 1 yaş bulunduğu anlaşılmıştır. Olguların karşı tarafla benzer yaşta olmaları, olayın ilk cinsel eylem davranışı olması ve tehdit-zorlamaya ilişkin bir öykünün olmadığı dikkate alındığında eylemin cinsel merak dürtüsü sonucu meydana geldiği değerlendirilmiştir. Sözü edilen bu nedenlerle olgular retrospektif olarak değerlendirildiğinde, çocukların olay anında bu eylemin her ne kadar “uygun” bir davranış olmadıklarını bilseler de bu fiili bir suç davranışı olarak öngöremedikleri anlaşılmıştır. Ruhsal durum muayenesi, bireysel ve aile öyküsü ile çevreyle olan ilişkileri birlikte değerlendirildiğinde her iki olgu hakkında “işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmediği” kanaatine varılmıştır.

SONUÇ

Çalışmamızdaki olgular ve literatür birlikte değerlendirildiğinde akranlar arası cinsel eylemlerde ceza sorumluluğunun değerlendirilmesinde birkaç önemli husus bulunduğu görülmektedir. Ceza sorumluluğunun değerlendirilmesinde; kesitsel incelemelerden ve yalnızca psikiyatrik hastalık/zekâ durumuna göre karar vermekten kaçınılmalıdır. Adli psikiyatrik açıdan bilimsel olan yaklaşım, olguların bireysel, aile ve çevre ilişkileriyle bütüncül olarak değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimi, çocuk psikologları ve adli tıp uzmanları tarafından oluşan ekip tarafından multidisipliner olarak gerçekleştirilmelidir. Sosyal çevre ve aile dinamiklerinin incelenmesi için sosyal çalışmacılardan rapor istenmelidir. Okul içinde akranlarla ilişkileri ve

davranış özelliklerinin ayrıntılı değerlendirilmesi için gerekli olgularda rehber öğretmen görüşü talep edilmelidir. Zekâ, bilişsel kapasite ve yargılama yeterliliği testleri başta olmak üzere objektif sonuç veren testler uygulanmalıdır. İstenilen sosyal inceleme raporları ve objektif testlere adli psikiyatri raporunda yer verilmeli ve tartışılmalıdır. Ayırt etme gücü ve davranışlarını yönlendirme yeteneği mutlaka ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Cinsel istismar ile cinsel merakla akranlar arasında gerçekleşen, tehdit ya da zor kullanma içermeyen cinsel eylem arasında ayırım yapılmalıdır. Gerekçeli, denetlenebilir ve bilimsel standartlara uygun düzenlenmiş raporlarla, adalet sistemi içerisinde uygun olmayan kararların önüne geçilerek suça sürüklendiği iddia edilen çocuklar hakkında adil kararların verilmesi ve onların sosyal hayata kazandırılması sağlanacaktır.

BİLDİRİMLER

Değerlendirme

Dahili çift kör danışmanlık

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

Etik Beyan

Bu çalışma için Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Araştırma Etik Kurulundan 17.09.2024 tarih ve 2024/16-01 sayılı yazı ile etik izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu olgu sunumunda yer alan tüm bilgiler anonimleştirilmiş olup olgulara ait tanımlayıcı harf kısaltmaları gizlilik sağlanması adına gerçek isimlerden bağımsız olarak oluşturulmuştur.

Tebliğ

Bu çalışmanın bir bölümü, 10-13 Nisan 2025 tarihinde Antalya’da düzenlenen, 5. Uluslararası 21. Ulusal Adli Bilimler Kongresinde “Cinsel İstismar Olgularında Suça Sürüklenen Çocukların Ceza Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi: İki Olgu Sunumu” başlığı ile sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazarlık Katkısı

Fikir: ENI, ED, ABO Tasarım: ENI, ED, ART, ABO Gözetim: ART, ŞGE, ABO, DFÖ Araç gereç: - Veri toplama ve işleme: ENI, BK Analiz ve yorumlama: ED, ART, ABO, ŞGE, DFÖ Literatür tarama: NI, ED, BK Yazma: ENI, ED, BK, ART, ŞGE, ABO, DFÖ Eleştirel inceleme: ART, ABO, ŞGE, DFÖ

KAYNAKLAR

1. Demirbaş, T. (2019). Suçun Önlenmesi. Yaşar Hukuk Dergisi, 1(1), 56-71.
2. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. 15.07.2005 Tarih ve 25876 Sayılı T.C. Resmi Gazetesi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5395&MevzuatTur=1&MevzuatTer-tip=5> (Erişim Tarihi:02/12/2024)

3. Öncü, F. ve Sercan, M. Ceza Hukukunda Adli Psikiyatri-Ceza Sorumluluğunun Belirlenmesi. Uygur N, editor. Adli psikiyatri uygulama kılavuzu. Ankara; Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, 2022. s. 33-65.
4. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. 12/10/2004 Tarih ve 25611 Sayılı T.C. Resmi Gazetesi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTer-tip=5>. (Erişim Tarihi:02/12/2024)
5. Bertizlioğlu, O., Çelik, C. (2023). Suça Sürüklenen Çocuklarda Yargıtay Bozma Kararlarına Göre Adli Psikiyatrik Raporlarda Dikkat Edilecek Hususlar. *The Bulletin of Legal Medicine*, 28(2), 112-120. doi:10.17986/blm.1635.
6. Gürkan, Ş., Can, K. C., Kaya, H., Yuksel, R. N., Göka, E. (2021). Ceza Sorumlulukları Açısından Değerlendirilen Olguların Retrospektif İncelenmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 58(4),321-326. doi.org/10.29399/npa.27548
7. Erdoğan, M., Erel, O. (2024). Aydın İlinde 2018-2022 Yılları Arasında Çocuk İzlem Merkezine Başvuran Cinsel İstismar Olgularının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi: Bir Retrospektif Tanımlayıcı Araştırma. *Adli Tıp Bülteni*, 29(3),214-221. doi.org/10.17986/blm.1707
8. Turla, A., Aydın, B., Uygul, E. S., Günbegi, M. Z., Kuloğlu, M. M., Karabekiroğlu, K. (2022). Sexual Abuse of Children in Turkey: Psychiatric Evaluation of 1785 Cases. *Noro psikiyatri arşivi*, 59(3), 193–196. <https://doi.org/10.29399/npa.27974>
9. Taşdemir, I. T., Boylu, M. E., Doğan, M. D., Gürhan, A. S. G. (2025). Forensic Psychiatric Evaluations of Juvenile Sexual Offenses and Criminal Responsibility Assessments. *Journal of adolescence*, 97(7), 1710–1721. <https://doi.org/10.1002/jad.12529>
10. TÜİK Veri Portalı. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2024-53989> (Erişim Tarihi 01/12/2025)
11. Yargıtay 14. Ceza Dairesi.18.12.2017. E.2015/284, K.2017/6505. <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi 01/12/2025)
12. Yargıtay 6. Ceza Dairesi 01.12.2022. E.2021/21241, K.2022/16820. <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi:2670372026)
13. Arslan, İ. Y. T., Arslan, M. N., Korkut, M. (2025). From risk to resilience: Understanding and mitigating juvenile delinquency. *Journal of forensic and legal medicine*, 115, 102940. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2025.102940>
14. Bilginer, Ç., Karadeniz, S., Yılmaz, B. C., Yılmaz, B. Ç., Kandil, S. (2021). Suça sürüklenen çocukların adli psikiyatrik değerlendirme ve rapor sonuçları: İki yıllık retrospektif dosya taraması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24(2),217-227. doi.org/10.5505/kpd.2020.02360
15. Taştemir Y, Koyuncu Z, Arslan B, Akay A, Erbaş R, Aksoy M, Albayrak G, Doğanün B, Yorulmaz AC. Cinsel İstismar İddialarında Suça Sürüklenen Çocukların Ceza Sorumluluğunun Retrospektif Değerlendirilmesi. Oral G, ed. Dinçmen Adli Psikiyatri. İstanbul: İÜC Üniversite Yayınevi; 2024: 73-86.
16. Baş G, Beşkoç C, Kadak MT. Çocuklar Arasında Gerçekleşen Cinsel Eylemlerin Türk Ceza Kanunu'nun 31/2 Maddesi Kapsamında Adli Tıbbi ve Hukuki Açından Değerlendirmesi. *ATD*. 2025;39(2):184-90. <https://doi.org/10.61970/adlitip.1444567>
17. Satılmışoğlu, H. (2024). Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçunda Suça Sürüklenen Çocuk. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
18. Karakehya, H. (2023). Ceza Adaleti Sistemimizin En Önemli Yanlış Uygulamalarından Biri Olarak Cinsel İstismar Kapsamında Değerlendirilen Akran Cinselliği. *Eskişehir Barosu Dergisi*, 8(1), 47-65. <https://izlik.org/JA49WJ22GL>
19. Ağcaoğlu, İ. (2020). Mağduru Çocuk Olan Cinsel Suçlarda Suça Sürüklenen Çocuk Sorunu. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
20. Gupta, M. K., Mohapatra, S., Mahanta, P. K. (2022). Juvenile's Delinquent Behavior, Risk Factors, and Quantitative Assessment Approach: A Systematic Review. *Indian journal of community medicine: official publication of Indian Association of Preventive & Social Medicine*, 47(4), 483–490. https://doi.org/10.4103/ijcm.ijcm_1061_21
21. Tuomi, M., Moritz, D. (2024). Criminal responsibility of older children: The failings of doli incapax in Australia. *Children & Society*, 38(2), 456-469. <https://doi.org/10.1111/chso.12715>
22. Pillay, A. L., Willows, C. (2015). Assessing the criminal capacity of children: a challenge to the capacity of mental health professionals. *Journal of child and adolescent mental health*, 27(2), 91–101. <https://doi.org/10.2989/17280583.2015.1040412>
23. Buongiorno, L., Mele, F., Petroni, G., Margari, A., Carabellese, F., Catanesi, R., Mandarelli, G. (2025). Cognitive biases in forensic psychiatry: A scoping review. *International journal of law and psychiatry*, 101, 102083. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2025.102083>
24. Li, M., Cao, Y., Wang, X., Li, L., Wu, C., Yi, X., Wang, K., Zheng, H., Liu, Y., Xiong, Z., Gong, J., Ji, Q. (2025). Analysis of Consistency Between Forensic Psychiatric Evaluation Diagnosis and Previous Clinical Psychiatric Diagnosis: A Retrospective Study. *Journal of multidisciplinary healthcare*, 18, 2185–2192. <https://doi.org/10.2147/JMDH.S506609>
25. Yargıtay 14. Ceza Dairesi.18.12.2017. E.2015/284, K.2017/6505. <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi:03/12/2024)
26. Evinç ŞG, Demiray E, Foto Özdemir D, Balseven Odabaşı A. Suça Sürüklenen Çocuğa Yaklaşım ve Adli Psikiyatrik Değerlendirme. Oral G, ed. Dinçmen Adli Psikiyatri. İstanbul: İÜC Üniversite Yayınevi; 2024: 46-57.

27. Tufan, A.E. ve Sercan, M. Çocuk ve Ergenlerde Adli Psikiyatri Uygulamaları. Uygur N, editor. Adli psikiyatri uygulama kılavuzu. Ankara; Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları; 2022. s. 231-263.
28. Hegde, A., Chandran, S., Pattnaik, J. I. (2022). Understanding adolescent sexuality: A developmental perspective. *Journal of psychosexual health*, 4(4), 237-242.
29. Patton, G. C., Sawyer, S. M., Santelli, J. S., et al. (2016). Our future: a Lancet commission on adolescent health and wellbeing. *Lancet (London, England)*, 387(10036), 2423–2478. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)00579-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00579-1)
30. Murphy, L., Fedoroff, J.P., Gregg, D. (2017). Assessment and treatment of adolescent sex offenders. *Principles and Practice of Forensic Psychiatry*. CRC Press, 497-510.